

Палімпсест. збірник короткої прози

Чарльз Стросс

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Б. В. Стасюк

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Переднє слово

Вітаю й ласкаво прошу до «Палімпсеста».

Це не роман. Це — збірка оповідань. Це не оповідання, а переднє слово до збірки. Це — послідовність ідей, які я транслюю вашій свідомості за посередництва слів, що деякі з них можуть виявитися неправдивими. «Небезпека! Тут живуть епістемологічні дракони!...»

Мене звуть Чарлі Стросс, і в мене є порок, якому я час від часу віддаюся. Я пишу коротку прозу. Оповідання різної довжини я пишу й публікую в журналах досить давно. Моя перша історія побачила світ у британському часописі НФ «Interzone» ще далекого 1986 року. Незважаючи на те, що багато грошей я за них не одержую, відмовитись від цього все одно не можу, навіть попри те, що вже давно професійний письменник і заробляю тільки цим.

У більшості жанрів художньої літератури коротка проза, як відомо — мертвий формат. Ще в 1950-х рр. на розкладках будь-якого газетяра лежали журнали оповідань на всяк смак. Однак зміни в структурі журнального бізнесу вбили ринок літературних додатків, і те, що колись приносило головний прибуток більшості авторів, перетворилося на пустелю. Навіть наукова фантастика, де існувала тривала традиція короткої прози, що була одним із її головних різновидів аж з 1920-х рр. та сторінок журналу «Astounding Science Fiction» і якій було значно простіше виживати на поприщі щомісячників, аніж багатьом іншим жанрам — навіть фантастика стала вбогим ґрунтом для заробітку. Бо так розвивався видавничий бізнес: хочеш заробляти — пиши романи. Журнали короткої прози (за дуже малим винятком) платять дріб'язок.

Але так було не завжди. Науково-фантастичний роман до 1950-х рр. був диковинкою. І знамениті імена раннього НФ-канону — Айзек Азімов, Роберт Гайнлайн, Артур Кларк, як і менше знані імена таких, як Фредерік Браун, Сіріл Корнблут чи Альфред Бестер

— переважно були авторами короткої прози. Ринок, здавалося, не бачив кінця-краю з його десятками щомісячників pulp fiction'у, які вимагали постійного підживку, а публіка ще не призвичаїлася до скляної цицьки телебачення. Відео вбило не стільки радіозірку, скільки поставило хрест на ринку короткої прози, запропонувавши втомленим робітникам альтернативний спосіб відпочити й забутись.

Однак НФ-оповідання вижило до наших днів. Як не дивно, йому ведеться значно краще, ніж багатьом іншим жанрам, де ця форма по суті вимерла. Воно далеке від процвітання, принаймні в порівнянні із золотим віком бульварної літератури, однак читачі НФ консервативні, а ті з нас, хто пише коротку прозу, роблять це переважно не за гроші: наші мотиви не настільки очевидні.

(Чесно кажучи, я взагалі, мабуть, не знаю жодного автора, який би писав хоч якого обсягу прозу винятково через гроші. Якщо вам підвладне мистецтво складати слова у речення, то на життя можна заробляти дуже багатьма різними способами, більшість із яких значно надійніші від життя автора на вільних хлібах. Боюся прозвучати аж надто узагальнююче, але письменництво — це одна з професій, яку здобуваєш, бо не можеш інакше, і будь-які спроби знайти собі виправдання в історіях комерційно успішних письменників дуже однобічні. І я готовий закластися, що якби Стівенові Кінгу не вдався його прорив із «Керрі», а перший «Гаррі Поттер» Дж. К. Роулінг розійшовся оригінальним накладом 1000 примірників і більше не передруковувався, то вони би однаково продовжували писати.)

Скажу за себе. Я одержимий красним письменництвом. Я пишу, бо в моєму мозку постійно рояться прикольні ідеї, і мені їх потрібно випускати назовні, а то голова просто вибухне від них. Але це лиш одна з причин, чому я пишу літературу, інакше я міг би обійтися і звичайним щоденником. Мені сильно дошкуляє ще одна річ, а саме — бажання спілкуватись, бажання линути до людей і торкатися їх.

(Ну, або просто зазирнути під кришку їхньої головної каструльки й приправити їхні думки дрібною когнітивного дисонансу, швиденько все це переколотити й навшпінках утекти з шаленим хіхіканням.) Усі, кого я знаю в цій сфері, мають аналогічні дошкульні мотиви, що змушують їх публікуватися або котитися під три чорти, спілкуватися або вмерти.

І якщо ви такий компульсивний комунікатор, то ніщо не приваблює вашу увагу так, як реакція публіки — сигнал, що говорить: повідомлення одержано. Для багатьох письменників гонорар — прояв такого зворотного зв'язку, ніщо не свідчить про одержання повідомлення краще від виплати перших роялті, коли ваша книжка відбиває виплачений вам аванс. Це говорить про те, що люди реально пішли й купили її. (Плюс вам тепер є за що сходити в бакалію.) А ще ж є рецензії, які незалежно від того, блискучі вони або ж помилкові — інколи і блискучі, й помилкові водночас — багато говорять про те, як ваші ідеї сприйняли або не зрозуміли. За це в магазині не скупися, але вони все одно відіграють для нас велике значення.

Реакції на роман з'являються не одразу, і ви немовби кислого пива обпилися після того, скільки всього вклали в цей купаж.

Уявіть собі, що ви маєте постійну роботу. Ви ходите в офіс щодня, а ще маєте кавову машину. Ваш офіс — на відстані трьох кроків від дверей вашої спальні. (Навіть їздити не доводиться!) Ви проводите в ньому час, переважно самі, і пишете, як пощастить — без втручання інших людей і перешкод. Інколи вам стає нудно, і ви берете пару вихідних, щоб зайнятися хатніми справами або сходити по магазинах. А інколи вам доводиться працювати до десятої ночі в суботу, бо перед цим ви брали в четвер і п'ятницю вихідний, і тепер ваша совість нашіптує на вухо, мовляв, негайно відпрацюй. Майже завжди ви тільки самі з собою.

Ви помітите, що часу на роман іде зазвичай не менше місяця і не більше року. Інколи трошки більше, інколи трошки менше. Коли твір готовий, ви його передасте своєму агенту або редакторові, і він зникає з поля зору на декілька місяців. Потім вигулькує уже як позиція в видавничій черзі, по якій просувається згідно з чітко виписаними процедурами, перш ніж опинитися в картонній коробці з готовою продукцією. Простору для маневру майже не лишається, але коли ви здаєте книжку, то в гардкавері вона з'являється десь за рік (і ще за два роки — в м'якій палітурці).

Отже, раз на рік грають фанфари й пускають салюти, коли нова книжка відправляється в друк. Після цього на вас чекає тонка цівочка рецензій і читацьких відгуків, які тектимуть десь пару місяців. А потім знову довго пануватиме тиша, яку позначить лиш нетиповий фанатський лист (непропорційно велика частина якого, як і решта шістнадцять листів, перейматиметься грубою друкарською помилкою на сторінці сім, що її не помітили ні ви, ні жоден із ваших редакторів)...

З оповіданнями геть усе інакше. У порівнянні з романами вони значно скорочують цикл реакції читачів і критиків на твір. (Ось чому багато хто з нас береться передусім за оповідання, перш ніж сідати за романи.) Коротка проза виробляє залежність до себе, немовби ми — пацюки в біхевіористському експерименті, який винагороджує успішне виконання складної дії ударом електричного струму, прямо в медіальний передньомозковий пучок. Вам не тільки не потрібні місяці чи роки для їх написання (як зійде натхнення, то ви впораєтеся і за кілька днів чи навіть годин), а ще й можна запропонувати їх у журнал чи антологію і почути думку редактора вже за пару місяців. Ба більше, якщо журнал вирішить купити у вас оповідання, то воно вже може вийти друком за якийсь квартал. Тож сильніше тисни на кнопку, пацюоче! Прекрасний вишкіл і мотивація набратися терпіння для більшої і повільнішої роботи з написання

роману.

Тривалість циклу, що йде на створення й публікацію оповідань — мій другий мотив. Я працюю з новими ідеями так, як не зміг би, пишучи роман. Романи — це масштабні й громіздкі проекти, що потребують чимало часу. На противагу їм коротка проза — швидкий інструмент випробування чогось нового з експериментальної майстерні автора. Я можу зосереджуватися на конкретній ідеї, механізмі чи знарядді її втілення і забути про все інше. Це тримає мене у фокусі і дозволяє не відволікатися на питання загальної збалансованості сюжету чи відповідності мотиваціям персонажа.

Відсутність серйозних гонорарів — також плюс. На кону стоїть менше. Пишучи роман, я не можу собі дозволити експерименти з неапробованою манерою письма. У найгіршому випадку, якщо текст вийде непридатним для редагування, я ризикую просто викинути в сміття результати піврічної роботи: халепа й потенційна катастрофа, якщо ви працюєте самі на себе та обмежені термінами подачі матеріалу. Зате у випадку з оповіданнями абсолютно не страшно пожертвувати днем чи двома й подивитися, чи спрацює ваш новий підхід. Згодуйте його журналу, покажіть публіці й подивіться, чим запасатимуться ваші читачі: гнилими помідорами чи золотими монетами. Або візьміть серйозніший приклад — новий стилістичний експеримент. Оповідання стає полігоном, на якому проходить випробування задум нового роману. Візьміть місяць, напишіть пару повістин чи й навіть велику повість та підберіть їм видавця журналу чи антології.

Хай там як, а ось мій «Палімпсест».

Усі вони мають спільну річ — це мій комунікаційний канал. Алло, як мене чутно? Прийом!

• • •

Чарльз Стросс. Палімпсест. збірник короткої прози — ознайомчий фрагмент

Далі — у повній книжці «Палімпсест. збірник короткої прози».
nashaknyga.com.ua